

SERIA
MARIO
VARGAS
LLOSA

MARIO VARGAS LLOSA

ORAȘUL ȘI CÂINII

Traducere din spaniolă de
COMAN LUPU

HUMANITAS
BUCUREȘTI

Prima parte

KEAN: *On joue les héros parce qu'on est lâche et les saints parce qu'on est méchant; on joue les assassins parce qu'on meurt d'envie de tuer son prochain, on joue parce qu'on est menteur de naissance.*

JEAN-PAUL SARTRE

(Ne jucăm de-a eroii, fiindcă suntem lași, și de-a sfinții, fiindcă suntem răi; ne jucăm de-a asasinii, fiindcă murim de dorința de a ne omorî aproapele, ne jucăm fiindcă suntem mincinoși din naștere.)

I

— Patru, a spus Jaguarul.

Fețele li s-au destins în lumina plăpândă pe care becul o arunca în încăpere prin sticla murdară a globului: pericolul trecuse pentru toți, în afară de Porfirio Cava. Nemișcate, zărrurile arătau trei și unu, iar albul lor contrasta cu mizeria de pe jos.

— Patru, a repetat Jaguarul. Cine-i?!

— Eu, a murmurat Cava. Eu am zis patru.

— Grăbește-te, i-a răspuns Jaguarul. Știi doar, al doilea pe stânga.

Pe Cava l-a luat cu frig. Spălătoarele, lipsite de ferestre, se aflau în fundul dormitoarelor, de care erau despărțite printr-o ușă subțire de lemn. În anii precedenți, iarna nu ajungea în dormitorul cadeților decât strecurându-se prin geamurile sparte și prin crăpături; dar în acest an devenise agresivă și aproape nici un ungher al colegiului nu mai era ferit de vântul care, noaptea, reușea să pătrundă până și în spălătoare, împrăștiind duhoarea adunată peste zi și aerul mai calduș de acolo. Dar Cava se născuse și trăise la munte, era obișnuit cu iarna; nu de frig, ci de frică i se făcuse lui pielea ca de găină.

— Gata? Pot să mă duc la culcare? a întrebat Boa — un trup de uriaș și un glas pe măsură, o claie de păr unsuros încoronând un cap cât o baniță, o față mică, cu ochii înfundați de nesomn. Ținea gura deschisă, iar de buza de jos — ieșită în afară — îi atârna un fir de tutun. Jaguarul s-a întors spre el să-l privească.

— Intru de planton la unu, a spus Boa. Aș vrea să dorm și eu puțin.

— Duceți-vă, a zis Jaguarul. O să vă scol la cincii.

Boa și Crețul au ieșit. Unul dintre ei s-a împiedicat de prag și a înjurat.

— Cum te întorci, mă trezești, a ordonat Jaguarul. Să nu întârzii prea mult. Trebuie să fie miezul nopții.

— Bine, a zis Cava. Chipul lui, de obicei de nepătruns, părea obosit. Mă duc să mă îmbrac.

Au ieșit din spălător. Dormitorul era cufundat în întuneric, dar lui Cava nu-i trebuia lumină ca să se orienteze printre cele două șiruri de paturi; cunoștea încăperea lungă și înaltă ca pe propriul buzunar. Acum peste ea domnea o liniște senină, tulburată din când în când de murmure și sforăituri. Ajunse lângă patul lui, al doilea pe dreapta, rându-l de jos, la un metru de ușa de intrare. În timp ce-și scotea din dulap pe dibuite pantalonii, cămașa kaki și ghețele, simți în obraz răsuflarea, duhnind a tutun, a lui Vallano, care dormea în patul de deasupra. Zări în întuneric dublul șir de dinți mari și albi ai negrului și se gândi la un rozător. Fără zgomot, își scoase pijamaua de flanel albastru și se îmbrăcă. Își aruncă pe umeri vestonul de postav. Apoi, călcând ușurel, fiindcă îi scârțâiau ghețele, se îndreptă spre patul Jaguarului, aflat în celălalt capăt al dormitorului, lângă spălător.

— Jaguarule!

— Da. Na-ți!

Cava întinse mâna și atinse două obiecte reci, dintre care unul era aspru. Păstră lanterna în mână, iar pila o puse în buzunarul de la veston.

— Cine-i de planton? a întrebat Cava.

— Poetul și cu mine.

— Tu?!

— Îmi ține Sclavul locul.

— Și în celelalte sectoare?

— Ți-e frică?

Cava nu i-a răspuns. S-a strecurat în vârful picioarelor spre ușă. A deschis unul dintre batante cu mare grijă, dar n-a putut evita scârțâitul.

— Un hoț! a strigat cineva, în întuneric. Pe el, planton!

Cava n-a recunoscut vocea. Se uită afară: curtea era pustie, slab luminată de becurile de pe platoul de defilare, care despărtea dormitoarele de un câmp acoperit cu iarbă. Ceața estompa conturul celor trei blocuri de ciment care îi adăposteau pe cadeții din anul V și le dădea un aspect ireal. Ieși. Cu spatele lipit de zidul dormitorului, rămase câteva clipe nemișcat, fără să se gândească la nimic. De acum nu se mai putea bizui pe nimeni; Jaguarul se afla și el la adăpost. Îi invidie pe cadeții care dormeau, pe subofițeri, pe soldații amorțiți în barăcile de pe cealaltă latură a stadionului. Înțelese că dacă nu trece la acțiune o să paralizeze de frică. Socoti distanța: trebuia să traverseze curtea și platoul de defilare; apoi, adăpostit de umbrele terenului viran, să ocolească sala de mese, birourile, dormitoarele ofițerilor și să mai traverseze o curte, de data asta mai mică și cimentată, care se sfârșea lângă clădirea cu sălile de curs, unde se termina și primejdia: patrula nu ajungea până acolo. Apoi, întoarcerea. În mod nedeslușit, dorea să-și adoarmă închipuirea și voința, să execute planul orbește, ca un robot. Petrecea zile întregi pradă rutinei, care hotăra în locul lui, lăsându-se cu ușurință împins la acțiuni de care de-abia își dădea seama; acum însă era altceva, pe el căzuseră sorții pentru treaba din noaptea asta și se simțea neobișnuit de lucid.

Începu să înainteze lipit de zid. În loc să traverseze curtea, făcu un ocol, mergând de-a lungul zidului curbat al dormitoarelor anului V. Ajuns la capăt, privi cu neliniște: străjuit de globuri dispuse simetric, în jurul cărora se aglomera ceața, platoul părea fără sfârșit și avea un aer misterios. Ferit de bătaia luminii, ghici în umbra deasă maidanul acoperit de iarbă. Când nu era frig, cadeții care făceau de planton aveau obiceiul să se întindă aici, ca să doarmă sau să stea de vorbă în șoaptă. Spera ca jocul de cărți să-i fi reținut în noaptea asta în vreun spălător. Merse cu pași repezi, cufundat în umbra clădirilor din stânga, păzindu-se de petele de lumină. Loviturile valurilor și resacul mării care se întindea dincolo de colegiu, în josul țărmului abrupt, îi acopereau zgomotul ghetelor. Lângă clădirea ofițerilor, îl luă cu fiori și grăbi pasul. Apoi o tăie peste platou și dispăru în întunericul de pe terenul viran. În apropiere, o mișcare neașteptată îl făcu să simtă,

ca o lovitură de pumn, cum îl invadează teama pe care tocmai începuse să o învingă. Șovăi o clipă: la un metru distanță, strălucitori ca niște licurici, blânzi și sfioși, îl priveau ochii vigoinei. „Cară-te!”, strigă înnebunit. Animalul nu reacționează nicicum. „Blestemata asta n-o fi dormind niciodată?”, se gândi Cava. „Nici nu mănâncă. Cum de n-o fi crăpat?” Se îndepărta. Cu doi ani și jumătate în urmă, când venise la Lima să-și termine studiile, se mirase văzând cum acest animal tipic montan înaintea nestingherit printre zidurile cenușii și roase de umiditate ale Colegiului militar „Leoncio Prado”. Cine o fi adus vigoinea la colegiu și din ce parte a Anzilor? Cadeții făceau pariuri, luând-o la țintă: vigoinea de-abia tresărea sub loviturile pietrelor. Se îndepărta încet de trăgători, cu o expresie neutră. „Seamănă cu indienii”, se gândi Cava. Urca scara de la sălile de curs. Acum nu mai era preocupat de zgomotul ghetelor; acolo nu era nimeni, doar bănci, pupitre, vânt și umbre. Străbătu cu pași mari coridorul de la etaj. Se opri. Fasciculul plăpând al lanternei îi arată fereastră. „Al doilea pe stânga”, îi spusese Jaguarul. Într-adevăr, nu era bine prins! Cu ajutorul pilei, îndepărta chitul, adunându-l în cealaltă mână. Îl simți moale. Scoase geamul cu grijă și-l puse jos. Pipăi rama ferestrei până găsi foraiabărul. Fereastră se deschise larg. Ajuns înăuntru, mișcă lanterna în toate direcțiile; pe una dintre mese, lângă multiplicator, erau trei teancuri de foi. Citi: „Examen bimestrial la Chimie. Anul V. Durata probei: patruzeci de minute.” Foile fuseseră impriimate de cu seară, cerneala era încă proaspătă. Copie întrebările în grabă pe un carnet, fără a le înțelege sensul. Stinse lanterna și se întoarse la fereastră. Se cățăra și sări: geamul se făcu țândări sub ghetele lui, cu mii de zgomote. „Drace!”, gemu. Rămase pe vine, îngrozit. Și totuși urechile lui nu percepeau zarva sălbatică la care se aștepta, strigătele ca niște lovituri de bici ale ofițerilor: doar propria-i respirație, gâfâită de teamă. Mai așteptă câteva clipe. Apoi, uitând de lanternă, adună pe întuneric cioburile împrăstiate pe ciment și le îndesă în veston. Se întoarse în dormitor fără a-și mai lua măsuri de precauție. Dorea să ajungă mai repede, să se bage în pat, să închidă ochii. Pe terenul viran, aruncând cioburile, și-a

rănit mâinile. S-a oprit la ușa dormitorului; se simțea sfârșit. O siluetă i-a ieșit în întâmpinare.

— Gata? i-a zis Jaguarul.

— Da.

— Hai la spălător.

Jaguarul o luă înainte și intră în spălător împingând ușa cu amândouă mâinile. La lumina gălbuie dinăuntru, Cava văzu că Jaguarul e desculț; avea picioare lungi, foarte albe, cu unghii mari și murdare; miroseau urât.

— Am spart un geam, a spus, fără să ridice glasul.

Mâinile Jaguarului se năpustiră asupra lui ca doi bolizi și se înfipseră în reverele vestonului, care s-au mototolit. Cava s-a clătinat, dar n-a coborât privirea sub ochii Jaguarului, ficși și mânioși sub genele curbate.

— Mocan împuțit! a murmurat Jaguarul, încet. Nu se putea să nu te porți ca un muntean! Dacă ne înhață, jur că...

Îl mai ținea încă de revere. Cava își puse mâinile peste ale Jaguarului. Încercă să le îndepărteze, fără violență.

— Ia mâna! a zis Jaguarul. Cava simți pe față o ploaie invizibilă. Mocanule!

Cava își lăsă mâinile să cadă.

— Nu era nimeni în curte, a șoptit. N-am fost văzut.

Jaguarul i-a dat drumul; își mușca pumnul mâinii drepte.

— Nu-s ticălos, Jaguarule, a murmurat Cava. Dacă ne prind, plătesc eu și gata.

Jaguarul îl măsură din cap până în picioare. Începu să râdă.

— Muntean fricos! Ai făcut pe tine de frică. Uită-te la pantalonii tăi!

A uitat casa de pe bulevardul Salaverry, din cartierul Magdalena Nueva, unde a locuit din noaptea în care a sosit pentru prima oară la Lima, și călătoria de optsprezece ore cu mașina, defilarea satelor în paragină, a întinderilor nisipoase, a văioagelor, uneori a mării, a câmpurilor de bumbac, a satelor și iar a întinderilor nisipoase. Sta cu fața lipită de fereastră, pradă excitației: „O să văd Lima.” Din când în când, mamă-sa îl trăgea spre ea, murmurând: „Richi, Ricardito.” El se gândea: „De ce-o fi plângând?” Ceilalți pasageri moțâiau sau citeau, iar șoferul îngâna vesel un refren, mereu același.

Ricardo a rezistat de dimineată până la căderea serii, fără a-și lua privirea de la linia orizontului, așteptând să se ivească brusc luminile orașului, ca o procesiune cu torțe. Încetul cu încetul, oboseala i-a amortit membrele, i-a tocit simțurile; în stare de somnolență, își tot repeta cu dinții strânși: „N-o să adorm.” Și deodată, cineva l-a scuturat cu blândețe: „Scoală-te, Richi, am ajuns.” Sta pe genunchii mamei, cu capul sprijinit de umărul ei; îi era frig. Niște buze familiare i-au atins ușor gura, iar el a avut impresia că, în somn, devenise pisică. Acum mașina mergea mai încet: vedea case neclar conturate, lumini, copaci și un bulevard mai lung decât strada principală din Chiclayo. I-au trebuit câteva clipe până să-și dea seama că ceilalți călători coborâseră. Șoferul continua să fredoneze, dar fără entuziasm. „Cum o să fie?” se gândi. Și simți din nou o neliniște cumplită, pe care o mai trăise cu trei zile în urmă, când mamă-sa, luându-l deoparte, ca să nu-i audă mătușa Adelina, i-a zis: „Tată-tu n-a murit, a fost o minciună. S-a întors de curând dintr-o călătorie mai lungă și ne așteaptă la Lima.” „Am ajuns”, i-a zis mamă-sa. „Bulevardul Salaverry, dacă nu mă-nșel?” cântă șoferul. „Da, numărul treizeci și opt”, a răspuns mama. El a închis ochii și s-a făcut că doarme. Mama l-a sărutat. „De ce m-o fi sărutând pe gură?” se gândea Ricardo, ținându-se cu mâna dreaptă de scaun. Într-un târziu, mașina se opri după mai multe ocoluri. Rămase cu ochii închiși și se lipi de trupul pe care se sprijinea. Deodată, trupul mamei deveni rigid. „Beatriz”, a spus un glas. Cineva a deschis portiera. A simțit că-i luat în brațe, apoi pus jos, pe picioarele lui, și a deschis ochii: bărbatul și mamă-sa se sărutau pe gură, îmbrățișați. Șoferul se opri din cântat. Strada era pustie și liniștită. Îi fixă cu privirea; buzele lui măsurau timpul, șoptind cifrele. Apoi mamă-sa se desprinsese din brațele bărbatului, se întoarse spre el și-i spuse: „E tatăl tău, Richi. Sărută-l!” Fu iarăși ridicat de două brațe bărbătești și necunoscute; un chip de adult s-a apropiat de al lui, un glas i-a murmurat numele, niște buze uscate îi apăsau obrazul. Iar el a rămas țeapăn.

A uitat și restul acelei nopți, cearșafurile reci dintr-un pat ostil, singurătatea pe care se străduia s-o risipească sfotându-se să smulgă cu privirea un obiect din întuneric, o

străfulgerare și neliniștea care îl răscolea pe dinăuntru ca un cui. „La venirea nopții, vulpile din deșertul Sechura urlă ca niște diavoli; și știi de ce? Ca să spargă liniștea care le îngrozește”, îi spusese cândva mătușa Adelina. Și lui îi venea să urla, ca viața să răsară în acea cameră în care totul părea mort. S-a sculat din pat: desculț, aproape dezbrăcat, tremurând de rușine și de umilință la gândul că ar putea intra cineva și l-ar găsi în picioare, s-a îndreptat spre ușă, de care și-a lipit urechea. N-a auzit nimic. S-a întors în pat, și a plâns, astupându-și gura cu amândouă mâinile. Când lumina a pătruns în odaie, iar strada s-a umplut de zgomote, el era tot cu ochii deschiși și cu urechile ciulite. Mult după aceea i-a auzit. Vorbeau în șoaptă, până la el nu răzbătea decât un murmur de neînțeles. A auzit apoi râsete, mișcare. Ceva mai târziu, a simțit ușa deschizându-se, pași, prezența cuiva, niște mâini cunoscute care îl înveleau cu cearșaful până la gât, o răsuflare caldă pe obraji. A deschis ochii: mamă-sa zâmbea. „Bună dimineața, i-a zis ea cu duioșie. N-o pupi pe mama?” „Nu”, a spus el.

„Aș putea să mă duc și să-i spun dă-mi douăzeci de soli și parcă-l văd cum i se umplu ochii de lacrimi și-o să-mi dea patruzeci sau cincizeci, dar ar fi ca și cum i-aș spune te iert pentru ceea ce i-ai făcut mamei și n-ai decât să te destrăbălezi, numai dă-mi biștari din gros.” Sub fularul de lână, dăruit de mamă-sa cu luni de zile în urmă, buzele lui Alberto se mișcă fără zgomot. Vestonul și chipiul — înfundat până la urechi — îl apără de frig. Trupul i s-a obișnuit cu greutatea puștii, pe care acum aproape că n-o mai simte. „Să mă duc să-i spun ce câștigăm neacceptând câteva parale?” La să-l să ne trimită lunar un cec, până s-o căi de păcatele lui și s-o-ntoarce el acasă, dar parcă văd, o să se pună pe bocit și-o să-mi spună că fiecare trebuie să-și poarte crucea, ca Domnul nostru Iisus Hristos, și chiar dacă o să fie de acord, tot o să treacă ceva timp până s-or împăca, iar eu o să rămân mâine fără cei douăzeci de soli.” Potrivit regulamentului, cadetii de planton trebuie să patruleze prin curtea anului respectiv și pe platou, dar el își face rondul mergând prin spațele dormitoarelor, pe lângă gardul înalt și decolorat care

protejează fațada principală a colegiului. De aici, vede prin grilaj, dungată ca spinarea unei zebre, șoseaua asfaltată care serpuiește la picioarele gardului și linia țărmului abrupt, ascultă zbuciumul mării și, dacă ceața nu-i prea deasă, distinge în depărtare, ca o navă luminată, faleza cu stațiunea balneară din La Punta, pătrunzând în mare asemenea unui dig, iar în celălalt capăt, închizând golful nevăzut, evantaiul strălucitor al cartierului său, Miraflores. Ofițerul de serviciu trece în revistă plantoanele din două în două ceasuri: la ora unu, o să-l găsească în post. Între timp, Alberto își face planuri în legătură cu învoirea de sâmbătă. „S-ar putea ca vreo zece tipi să viseze după filmul ăsta și, văzând atâtea cucoane în slip, atâtea picioare, atâtea pânțe și alte alea, să-mi comande istorioare, dar ei nu prea plătesc dinainte și când să le mai fac și pe astea, că mâine avem examen și trebuie să-i plătesc Jaguarului pentru subiecte, numai dacă Vallano n-o să-mi sufle cumva în schimbul scrisorilor, dar cine se poate bizui pe un negru! S-ar putea să-mi ceară scrisori, dar cine mai plătește cu bani gheață spre sfârșitul săptămânii, dacă încă de miercuri toată lumea și-a păpat și ultimul sfanț la «Perlita» sau la cărți? Aș putea cheltui douăzeci de soli dacă tipii consemnați mi-ar cere să le cumpăr țigări, iar eu le-aș plăti cu scrisorele și istorioare, și ce scandal ar ieși, sau să găsesc douăzeci de soli într-un portofel pierdut prin sala de mese ori prin clase ori la closete sau să fac acum o descindere printr-un dormitor al câinilor și să deschid dulapuri până-mi adun ai douăzeci de soli sau mai bine să iau cincizeci de bănuți de la fiecare, ca să nu se prea observe, numai că așa va trebui să cotrobăi prin patruzeci de dulapuri fără să trezesc pe cineva, socotind c-o să găsesc în fiecare dintre ele cincizeci de centime, sau aș putea să mă duc la un subofițer ori la un locotenent, împrumutați-mi douăzeci de soli, că vreau să merg și eu la Picioare-de-Aur, sunt deja bărbat și cine dracu' strigă acolo?...”

Aducându-și aminte că-i de planton și că și-a părăsit postul, lui Alberto îi trebuiesc câteva clipe până să identifice glasul. Aude din nou vocea, mai tare, „ce-i cu cadetul ăsta?” de data asta îi intră în funcțiune și trupul și mintea, ridică privirea și distinge, într-un vâlmășag, zidurile corpului de